

Motion till riksdagen 2013/14:Ub576

av **Jabar Amin m.fl. (MP)**

Lärarna – skolans viktigaste resurs

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut	2
Motivering.....	3
Minskad administration och dokumentation	3
Dokumentation som stöd för lärande och utveckling	5
Dokumentationsförfarandet.....	5
Nationella prov.....	6
Provens syfte.....	6
Forskningsbaserad bedömning	7
Antalet prov	7
Skolväsendets profession	8
Nya arbetsuppgifter med tydliga syften	8
Avlasta lärare från administrativ börda	8
Övrig skolpersonal	9
Pedagogisk personal.....	9
Bibliotekarier	9
Möjligheter i läraryrket	10
Ökade pedagogiska befogenheter – en ordinationsrätt för lärare	10
Karriärvägar i läraryrket.....	10
Utvecklingslärare istället för förstelärare	11
Generella kompetensutvecklingsinsatser	11
Förskollärare och fritidspedagoger.....	11
Lektorernas forskningsanknytning	12
Allmändidaktik, pedagogik och utbildningsvetenskap.....	12
En tydligare process	12
Läraryrket.....	13
En fungerande läraryrkeslegitimation.....	13
Historik	13
Finansiering.....	13
En legitimation som omfattar fler	14
En fungerande introduktionsperiod	14
Läraryrket III.....	14

Fel! Okänt namn på

Kontinuerlig utvärdering	15
Kollegialt lärande	15

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om syftet med dokumentation och administration i skolväsendet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om de nationella provens syfte och utformning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utvecklat arbete för bedömning och betygssättning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om antalet nationella prov.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den pedagogiska professionens roll vid reformer inom skolområdet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att administrativa uppgifter för lärare ska ha en tydlig pedagogisk effekt.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Skolverket ska få i uppdrag att göra en översyn av föreskrifter och allmänna råd kopplade till dokumentationsförfaranden.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nationellt utvecklingsarbete med syftet att stärka arbetet med bedömning och betygssättning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en ordinationsrätt för lärare ska inrättas.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om benämning på karriärtjänster.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att karriärtjänsterna ska vara öppna för lärare och pedagoger i förskola och fritidshem.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lektorernas forskningsanknytning.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskningsmeriter inom allmändidaktik, pedagogik och utbildningsvetenskap.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den process och finansiering som är kopplad till karriärtjänsterna.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en finansieringsplan för lärarlegitimationsreformen.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att legitimationsreformen bör omfatta fritidspedagoger.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om introduktionsperioden för lärare.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en fortsättning för Lärarlyftet.

Fel! Okänt namn på

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i motionen om utvärdering av lärarlegitimationsreformen.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i motionen om förutsättningar för kollegialt lärande.

Motivering

I den svenska skolan finns gott om välutbildade och engagerade lärare. Lärare som valt sitt yrke för att de längtar efter att få dela sina kunskaper och insikter med eleverna, som vill utmana eleverna, diskutera med dem och öppna nya perspektiv. Lärare som ser belöningen för sitt arbete då eleverna utvecklas, då de bildar ord av bokstäver, då eleverna tolkar litteratur eller löser avancerade ekvationer.

Miljöpartiet de gröna tror på forskning och beprövad erfarenhet. Studier visar att läraren är den enskilt viktigaste faktorn för att eleverna ska nå goda resultat. Professorn och utbildningsforskaren John Hattie, verksam vid University of Melbourne i Australien, visar i sin studie Visible Learning att lärarnas pedagogiska skicklighet, och deras återkoppling till eleverna, är den enskilt viktigaste förutsättningen för goda skolresultat. Hatties studie är en metasyntes baserad på drygt 50 000 studier omfattande cirka 80 miljoner elever. Den publicerades 2009 och har rönt uppmärksamhet världen över.

Kvaliteten på ett skolsystem blir alltså inte bättre än kvaliteten på dess lärare. Skolsystemet står och faller med professionen. Den enda rimliga slutsatsen är att lärarna är skolans viktigaste resurs. Därför vill vi att undervisningen i högre grad ska styras av professionen. Lärarna måste få känna sig trygga med att de åtnjuter förtroende från såväl myndigheter som politiska beslutsfattare. Lärarna är pedagogiska experter och de känner sin verksamhet väl. De vet vilken undervisning som ger resultat. Därför måste lärarkåren tillerkännas autonomi, ansvar och förtroende. Först när vi förlöser den inneboende kraften hos Sveriges lärarkår skapar vi en skola i världsklass. Mot denna bakgrund föreslår Miljöpartiet en rad åtgärder som syftar till att stärka lärarrollen.

Minskad administration och dokumentation

De senaste åren har präglats av en kraftig utökning av lärarnas administrativa arbetsuppgifter. Lärarna har att hantera nationella prov, betyg, individuella utvecklingsplaner, åtgärdsprogram, omdömen, rapporter och utvärderingar etc. Dessutom har rent administrativa och elevvårdsrelaterade arbetsuppgifter, som saknar koppling till det pedagogiska arbetet, tillkommit. En lärare kan idag behöva använda en del av sin tid till schemaläggning, betygsadministration eller tekniskt underhåll; de kan också behöva rycka in som extra resurs då elever är i behov av samtal eller annat hälsovårdsrelaterat stöd. Detta är en konsekvens av att andra personalgrupper har minskat eller försvunnit från skolan.

Skolverket har kartlagt grundskollärares tidsanvändning.¹ I studien framgår att många lärare upplever att de inte hinner planera sin undervisning i önskvärd omfattning. Studien visar att lärarna i genomsnitt använder 34 procent av sin arbetstid till att genomföra undervisning. Bara omkring 10 procent används till att planera undervisningen. Lärarna anser att för mycket tid behöver vikas för administration och dokumentation. Studiens deltagande grundskollärare anger också att de önskar mer tid för planering och reflektion.

Läraryrket har visat att under en vanlig skolvecka förfogar läraren över knappa fem timmar till för- och efterarbete.² Det motsvarar cirka en kvart per lektionstimme. En väl genomförd lektion förutsätter att läraren har möjlighet att förbereda sig ordentligt. Läraren behöver plocka fram relevant material och anpassa det till eleverna, skapa övningar, skriva presentationer, förbereda pedagogiska framställningar och diskussionsunderlag med mera. Nu vittnar lärare om att tid för detta saknas. De undervisar idag ungefär lika mycket som de förväntades göra i slutet av nittioalet. Sedan dess har nya arbetsuppgifter i strid ström tillkommit, trots att andra arbetsuppgifter inte har försvunnit. Den här utvecklingen leder till att lärarna har mindre tid till att utöva sitt kärnuppdrag, vilket sannolikt får konsekvensen att kvaliteten på undervisningen blir sämre. Den ständigt ökande dokumentationsbördan är också ett resultat av en politisk strävan att kontrollera lärarnas yrkesutövning. Det är – i sin tur – en indikation på att lärarkåren inte åtnjuter fullt förtroende från politiker och myndigheter. Bristande förtroende är en bidragande orsak till läraryrkets minskade status, med konsekvenser som eftersläpande löneutveckling och lågt söktryck till lärarutbildningarna.

Den borgerliga regeringen har till viss del insett sina misstag. Den har nu, efter påtryckningar, aviserat att den avser att minska dokumentationsbördan något. I proposition 2012/13:195 framgår att regeringen avser att avskaffa kravet på skriftliga individuella utvecklingsplaner i grundskolans årskurs 6–9. Vidare föreslås att de skriftliga individuella utvecklingsplanerna i grundskolans årskurs 1–5 fortsättningsvis ska upprättas en gång per läsår, istället för varje termin så som idag sker. Regeringen har också aviserat att man avser att reformera tillämpningen av åtgärdsprogram.

Detta är flera steg i rätt riktning men åtgärderna är inte tillräckliga. Avgörande för den svenska skolans möjligheter att erbjuda barn och ungdomar en bra utbildning är att lärarkåren får möjlighet att arbeta under goda villkor. Om administrationsbördan minskas får lärarna tid att utöva sitt yrke. Minskad administration och dokumentation innebär att lärare får större frihet i sin yrkesutövning, vilket stärker yrkets attraktionskraft. En lärare ska inte digna under en börda av administrativa uppgifter. Lärarna ska huvudsakligen undervisa, allt annat är ett oförsvarligt slöseri med resurser.

¹ Lärarnas yrkesvardag – en nationell kartläggning av grundskollärares tidsanvändning, Skolverket 2013.

² Låt lärare vara lärare, Läraryrket 2013.

Fel! Okänt namn nå

Dokumentation som stöd för lärande och utveckling

Skolans uppdrag är att hjälpa eleverna att nå kunskap, förmågor, insikter och värden. Det betyder att endast dokumentation och administration som tydligt syftar till att stimulera elevernas utveckling bör prioriteras. Pappersexercis, i syfte att vara myndigheter och politiker till lags, kan inte anses vara den mest angelägna sysselsättningen för lärarkåren. Således bör inte sådana arbetsuppgifter vara prioriterade för landets lärare.

Bedömningsarbete är däremot en central del av skolans verksamhet. För att det ska ske så effektivt som möjligt måste bedömningsarbetet vila på vetenskaplig grund. Forskning visar att effektivt lärande förutsätter att elevernas läroprocesser synliggörs. Synligt lärande gör att läroprocesserna blir begripliga för eleven samtidigt som läraren får respons på undervisningsmetodikens effektivitet. Det bidrar till att eleven får förståelse för sin kunskapsutveckling, och läraren får värdefull återkoppling på hur undervisningsmetoderna fungerar.

Ibland måste kunskap och utveckling dokumenteras för att det ska bli tydligt hur eleven förhåller sig till kunskapsmålen. I sådana fall fyller dokumentationsarbetet en funktion. Men idag vittnar många lärare om att dokumentationsbördan blivit allt för stor. De ständigt ökande pålagorna har fått en tydligt negativ effekt för elevernas utveckling eftersom lärarna inte har tid att i tillräcklig utsträckning förbereda sin undervisning.

Miljöpartiet anser att endast dokumentation med tydliga pedagogiska syften bör prioriteras. Även fortsättningsvis behöver resultatet av lärarnas pedagogik utvärderas, men syftet ska alltid vara att främja elevernas utveckling, snarare än att förse skolmyndigheter med ett orimligt stort antal uppgifter av skiftande karaktär. Vad som här har anförts om att dokumentation och administration primärt ska syfta till att stimulera elevernas utveckling bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Dokumentationsförfarandet

Dokumentationskraven har de senaste åren utökats kraftigt. Dessutom ställs det krav på hur dokumentationen ska upprättas. Detta får till följd att den enskilda läraren drunknar i papper, matriser och blanketter. Miljöpartiets olika förslag syftar till att underlätta för lärare att utföra sitt kärnuppdrag, och den sammantagna effekten av förslagen är att lärarnas status och autonomi stärks. Med en stark lärarprofession kan vi lita till lärarnas förmåga att dokumentera elevernas utveckling på ett effektivt och rättssäkert sätt. Därmed minskar också behovet av att kontrollera lärarnas yrkesutövning. Skolverket bör få i uppdrag att göra en översyn av föreskrifter och allmänna råd kopplade till skolornas dokumentationsförfarande. Vi anser att riksdagen som sin mening ska ge regeringen tillkänna vad som här anförts om att Skolverket bör få i uppdrag att göra en översyn av föreskrifter och allmänna råd kopplade till skolornas dokumentationsförfarande.

Nationella prov

Nationella prov är en del av skolans bedömningssystem och bör på samma sätt som undervisningsmetoder och betygssättning vila på vetenskaplig grund. Enligt Skolverkets riktlinjer har de nationella proven två huvudsyften: de ska dels verka för likvärdighet i bedömning och betygssättning, dels ge underlag för analyser av hur kunskapskraven uppfylls på såväl skolnivå som nationell nivå. Om de nationella proven utformas på rätt sätt, samt används i rimlig omfattning, kan de också bidra till att ge lärare och elever återkoppling till den undervisning som ägt rum. På så sätt kan de bidra till att synliggöra och utvärdera såväl elevens läroprocesser som lärarens undervisningsmetoder.

Provens syfte

Idag finns emellertid brister kopplade till de nationella proven. Skolinspektionen har sedan 2010 utfört regelbundna kontrollrättningar i syfte att identifiera avvikelser mellan ursprungs rättning och kontrollrättning. Identifikation av avvikelser är en del av arbetet med att åstadkomma en likvärdig bedömning och betygssättning över landet. Den senaste kontrollrättningen,³ som genomfördes våren 2013, omfattar 31 800 prov hämtade från 461 grundskolor och gymnasier. Resultatet visar betydande avvikelser mellan ursprunglig rättning och kontrollrättning. Avvikelseerna varierar också kraftigt mellan olika skolor. Den skola där de största skillnaderna finns avviker mer än tjugo gånger så ofta i jämförelse med den skola som har minst antal avvikelser. Det är oroande då det visar att bedömningen runt om i landet inte är likvärdig.

Särskilt kraftiga avvikelser står att finna i de nationella provens uppsatsdelar. Till exempel skiljer sig bedömningen åt i 62 procent av de omrättade proven i uppsatsdelen i gymnasieskolans nationella prov i svenska. Det är naturligt att större avvikelser förekommer i ämnesprovets uppsatsdelar jämfört med i kortsvarsdelarna. Vid Skolinspektionens analyser används därför en vidare tolkning för vad som i uppsatsdelarna anses som acceptabla avvikelser. Trots detta uppstår stora obefogade avvikelser i de nationella provens uppsatsdelar. Skolinspektionen gör därför bedömningen att uppsatsdelar fungerar dåligt som verktyg för att uppnå likvärdighet. Myndigheten anser att proven skulle bli mer likvärdiga om uppsatsdelarna lyftes ur de nationella proven, men de anser samtidigt att uppsatsdelarna av andra skäl är viktiga.

De nationella proven tenderar att användas utifrån olika syften. En anledning är sannolikt att Skolverkets beskrivning av provens syfte inte överensstämmer helt med de syften som regeringen fastslagit i skolförordningen.⁴ I skolförordningen anges inte likvärdighet som ett syfte för de nationella proven. Som en följd av olika tolkningar av hur de nationella ämnesproven ska användas skapas en osäkerhet som riskerar att leda till minskad likvärdighet.

³ Olika delarna är för stora – omrättning av nationella prov i grundskolan och gymnasieskolan, Skolinspektionen 2013.

⁴ Av 11 kap. 1 § skolförordningen (2011:185) följer att nationella prov ska användas i de ämnen och årskurser som anges i 21 § för att bedöma elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven och, i årskurs 6 och 9, även som stöd för betygssättning.

Fel! Okänt namn på

Om de nationella proven används utan att ha tydlig förankring i forskning kan de få motsatt effekt i förhållande till avsikten.

Regeringen ska noga följa utvecklingen av hur de nationella proven används. Miljöpartiet anser att de nationella provens syfte måste tydliggöras. Det ska göras med stöd i aktuell forskning. Provens syfte bör också vara lika i såväl skolförordningen som Skolverkets riktlinjer. Om provens viktigaste syfte är att stödja likvärdigheten bör Skolverket få i uppdrag att utreda huruvida uppsatsdelarna bör ingå i de nationella proven. Vad som här anförts om de nationella provens syfte och utformning bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Forskningsbaserad bedömning

Det är viktigt att lärarna har förmåga att – med förankring i aktuell forskning – bedöma sina elever. Lärare ska ha möjlighet att kontinuerligt delta i fortbildning med syfte att bedömning och betygssättning ska utvecklas till att bli mer likvärdig. Lärarutbildningen behöver också stärkas på detta område. Miljöpartiet vill att ett nationellt utvecklingsarbete initieras med syftet att arbetet med bedömning och betygssättning på skolorna ska stärkas. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen som sin mening vad som här anförts om ett nationellt utvecklingsarbete med syftet att stärka arbetet med bedömning och betygssättning.

Antalet prov

Förberedelser, utförande, rättning och utvärdering tar väldigt mycket tid och kraft från lärarna. Det sker på bekostnad av lärarens ordinarie pedagogiska arbete såsom undervisning, dialog och återkoppling. Regeringen har de senaste åren infört en rad nya nationella prov. Numera skriver eleverna nationella prov redan i årskurs tre, dessutom skriver de prov i samhällsorientering och naturvetenskapliga ämnen i årskurs sex och nio. Lärare vittnar om att dessa nya pålagor kraftigt bidrar till lärarnas ökande arbetsbörda.

Miljöpartiet anser att det bör övervägas om antalet nationella prov kan minskas. Då kan tid frigöras för lärare att ägna sig åt sin undervisning, och möjligheterna till dialog och kommunikation mellan lärare och elev ökar. Att minska antalet nationella prov är ett steg i att stärka lärarkårens profession, status och autonomi eftersom den tid som frigörs i stället kan användas på det sätt som läraren bedömer främjar det pedagogiska arbetet. Det gynnar lärare, elever och samhället i stort. Skolverket bör få i uppdrag att utreda om ett minskat antal nationella prov kan bidra till att proven i större utsträckning uppfyller sina syften. Vidare bör det utredas vilka prov som i första hand bör avskaffas. Vid Skolverkets bedömning ska även lärarnas samlade administrativa belastning – och hur den påverkar lärarens pedagogiska arbete – beaktas. Vad som här anförts om att Skolverket ska utreda om antalet nationella prov kan minskas bör ges regeringen tillkänna.

Skolväsendets profession

Regeringens reformer inom skolområdet är ofta knäpphändigt utredda och i regel hastigt implementerade. De pedagogiska effekterna är tveksamma, men reformerna har bidragit till att lärarnas administrationsbörda dramatiskt har ökat. Regeringen tillsatte 2012 en utredning med uppgift att bedöma när reformer på skolområdet kan förväntas få effekt. Utredaren skriver i sitt delbetänkande⁵ att reformer på skolområdet tar tid och att det av den anledningen inte är möjligt att förvänta sig positiva resultat tidigare än 2020. Som regeringens uppdrag är formulerat har utredaren endast haft att bedöma reformer som beslutats 2007 eller senare. Hur andra reformer hade utfallit går endast att spekulera i. Regeringen har vid flera tillfällen kritiserats för att inte i tillräcklig grad låta skolans profession styra riktningen för reformarbetet. Regeringens egen utredare konstaterar i betänkandet⁶ att det nya betygssystemet inte vilar på tung forskningsbakgrund utan är ett resultat av ideologiska överväganden.

Skolans verksamhet ska vila på vetenskaplig grund, därför är det viktigt att oberoende expertis redan vid inledningen av ett reformarbete får stort utrymme. Skolprofessionen ska vara styrande vid överväganden som rör huruvida nya reformer behövs och hur de i så fall ska konstrueras och implementeras. Vad som här anförts om den pedagogiska professionens roll vid reformer på skolområdet bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Nya arbetsuppgifter med tydliga syften

Miljöpartiet anser att inga ytterligare dokumentationskrav eller administrativa arbetsuppgifter bör införas, om det inte i förväg har varit föremål för utredning om åtgärdernas pedagogiska effekt är tillräckligt stark för att motivera införandet. Det måste också vara klarlagt hur ytterligare pålagor påverkar lärarnas arbetsbelastning. Vidare ska syftet med nya arbetsuppgifter vara tydligt, och den pedagogiska effekten ska vara uppenbart positiv. Fördelarna måste tydligt överväga nackdelarna. Nya administrativa pålagor för lärare bör i förväg utredas, implementeras varsamt samt vara föremål för professionell uppföljning och utvärdering. Vad som här anförts om att nya administrativa uppgifter bör utredas och utvärderas bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Avlasta lärare från administrativ börda

När ansvaret för lärarnas tjänster i början av nittioalet skiftade från stat till kommun avskaffades skolans regelstyrning till förmån för s.k. mål- och resultatstyrning. Den minskade regleringen av skolan har lett till ett tydligt decentraliserat beslutsfattande vilket fått till följd att skolans huvudmän har större möjlighet att forma sin skola utifrån lokala förhållanden. Flera skolaktörer har

⁵ Det tar tid – om effekter av skolpolitiska reformer, SOU 2013:30.

⁶ Ibid.

Fel! Okänt namn på

skapat en fauna av olika skolor, och det finns numera utrymme för eleven att finna en skola som passar just hans eller hennes individuella behov. Decentraliserat beslutsfattande leder också till att beslut i högre grad fattas nära dem besluten berör. De senaste årens utveckling har således fört mycket gott med sig. Men utvecklingen har också negativa sidor. En del huvudmän har använt sin nyvunna frihet till att rationalisera skolan, vilket i vissa fall fått konsekvensen att färre anställda sköter en större del av skolans verksamhet. Det förekommer till exempel att administrativ personal minskar, medan de arbetsuppgifter som ändå måste utföras fördelas på lärarna. Detta leder till att lärarna tvingas använda en del av sin tid till administrativa uppgifter, som schemaläggning, fakturahantering, frånvarorapportering, betygsadministration, posthantering etcetera. Detta drabbar lärarnas pedagogiska tjänsteutövning.

Lärare bör ägna sig åt dokumentation och administration endast då det föreligger ett tydligt pedagogiskt syfte, till exempel arbete kopplat till bedömning och utvärdering av elevprestationer. För att lärarna ska ha maximal möjlighet att ägna sig åt sitt huvudsakliga uppdrag – att undervisa – bör en regel införas med innebörden att skolans huvudmän åläggs att anställa administrativ personal i den omfattning som arbetsuppgifterna motiverar. Då skolpengen är dimensionerad utifrån att täcka hela huvudmannens verksamhet, inklusive det administrativa arbetet, innebär denna regel inte ett utökat åtagande för kommunerna. Vad som här anförts om att administrativa uppgifter för lärare ska ha en tydlig pedagogisk effekt bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Övrig skolpersonal

För att skolan ska fungera behövs olika specialkompetenser, var och en med sina olika ansvarsområden, till exempel elevhälsa, bibliotekarier, vaktmästare, kökspersonal etc. Att det finns god tillgång till yrkesgrupper som hanterar skolans vardagliga verksamhet är viktigt för att lärarna ska ha möjlighet att fokusera på sitt pedagogiska uppdrag. En mångfald av olika yrkesgrupper i samarbete skapar förutsättningar för bästa tänkbara skolmiljö.

Pedagogisk personal

Studie- och yrkesvägledare, specialpedagoger och fritidspedagoger fyller en viktig pedagogisk funktion i skolan. De senaste åren har tillgången till de här yrkesgrupperna blivit sämre vilket har drabbat såväl lärare som elever. Miljöpartiet vill se till att tillgången till de här yrkesgrupperna förbättras och anslår för ändamålet medel i vår budgetmotion under utgiftsområde 16.

Bibliotekarier

Ett bibliotek är inte ett bibliotek om det endast innehåller en samling böcker. Det väsentliga är att det i biblioteken finns utbildad personal att tillgå. Eleverna behöver bibliotekarier som hjälper dem att omvandla information till kunskap. Vi anser därför att skollagen, i den del som rör tillgång till skolbibliotek, ska formulera krav på att biblioteken även tillhandahåller för ända-

målet utbildad personal. Detta bidrar till minskad arbetsbelastning för lärare. Miljöpartiets förslag till beslut i denna del finns i kommittémotionen *Eleven i centrum*.

Möjligheter i läraryrket

Lärarprofessionen ska verka under tillit och autonomi. Yrket ska också rymma karriärvägar och utvecklingsmöjligheter. Förslag på hur detta kan åstadkommas beskrivs nedan.

Ökade pedagogiska befogenheter – en ordinationsrätt för lärare

Miljöpartiet vill se en skola med höga ambitioner. Vi vill se ett skolväsende som klarar att tillvarata barns och ungas alla förmågor och förutsättningar. Grundförutsättningen är att skolan ser till att alla barn klarar de grundläggande kunskapsmålen. I dagens skola är den ambitionen tyvärr inte uppnådd. För att alla elever ska nå kunskapsmålen är det viktigt att det sätts in stödåtgärder i rätt tid för de elever som är i behov av det. Såväl skolforskare som skolmyndigheter varnar för att specialpedagogiskt stöd i svenska skolor sätts in alldeles för sent. Detta är sannolikt en av orsakerna till att var femte elev i dag lämnar grundskolan utan fullständiga betyg. En lärare som idag identifierar en elev som, av något skäl, inte hänger med i undervisningen måste oftast informera skolledaren, som i sin tur fattar beslut huruvida stödåtgärder ska sättas in. Ibland måste skolans huvudman kopplas in om de önskade stödåtgärderna bedöms vara kostsamma. Detta drar ofta ut på tiden och risken finns att stödåtgärderna, i konkurrens med andra budgetposter, försvinner eller minskar i omfattning. Miljöpartiet vill att läraren ska ha mer att säga till om i beslutsprocessen, därför vill vi införa en ordinationsrätt för lärare. Läraren är, genom sin profession, den som är bäst lämpad att bedöma elevernas behov, därför måste lärarens bedömning väga tyngre än vad den idag gör. Då läraren identifierar elever i behov av stödåtgärder ska stödet sättas in så snart som möjligt. Ansvarig lärare ska ha möjlighet att ordinera exempelvis avsteg från timplanen och möjlighet till extra lärarstöd, undervisning med specialpedagog, integrerat språkstöd, hjälp från elevhälsan eller annat stöd. Genom lärarens bedömning används resurserna mer effektivt eftersom de styrs dit de bäst behövs utan att en tidskrävande byråkratisk process tar vid. Med ordinationsrätten blir processen snabbare och fler elever får rätt stöd i rätt tid. Vad som här har anförts om att en ordinationsrätt för lärare ska införas bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Karriärvägar i läraryrket

För att skolresultaten ska utvecklas i positiv riktning är det nödvändigt att vi har en välutbildad lärarkår. För att säkra tillgången till välutbildade och behöriga lärare måste läraryrket göras mer attraktivt, dels för att behålla de engagerade lärarna i undervisningen, dels för att rekrytera fler studenter till lärarutbildningarna. I dag är det drygt en sökande per plats till lärarutbildningen.

Fel! Okänt namn på

Trots detta hyser den svenska skolan ändå många skickliga lärare som undervisar med stort engagemang och djupa ämneskunskaper. Vi ser dock en utveckling där många skickliga lärare söker sig till andra branscher eftersom läraryrket inte erbjuder tillräcklig stimulans i form av karriärmöjligheter och löneutveckling. Skolverkets registerstudie visade tidigare i år att var fjärde lärare som tjänstgjorde i skolan läsåret 2006/2007 fem år senare hade lämnat yrket av andra anledningar än pensionsavgångar. Det visar att skolan inte lyckats med att vara en tillräckligt attraktiv arbetsplats.

Lärarnas kompetens är avgörande för skolresultaten. Därför är det viktigt att skolan förmår attrahera begåvade studenter till läraryrket. Lyckas vi åstadkomma en ökad dragningskraft i läraryrket leder det till en högre kvalitet på Sveriges lärarkår och därmed bättre undervisning. För att detta ska lyckas måste läraryrket rymma ökade möjligheter till karriär- och löneutveckling utan att det innebär att läraren behöver överge sin undervisning. Regeringens satsning på karriärvägar i skolväsendet är ett steg i rätt riktning, men reformen har många brister. Miljöpartiet föreslår flera åtgärder för att utveckla lärarkårens möjligheter till kompetens- och löneutveckling.

Utvecklingslärare istället för förstelärare

I regeringens reform kallas karriärtjänsterna lektor respektive förstelärare. Regeringen riskerar att stigmatisera delar av lärarkåren då språkbruket indikerar att s.k. förstelärare är av bättre kvalitet än de övriga lärarna som då rimligen betraktas som andrelärare, dvs. andra klassens lärare. Miljöpartiet anser att denna karriärtjänst ska bära namnet utvecklingslärare vilket bättre överensstämmer med de arbetsuppgifter som är kopplade till den karriärtjänsten. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Generella kompetensutvecklingsinsatser

För att läraryrkets status och attraktionskraft ska stärkas räcker det inte med att endast lärare verksamma inom ramen för en karriärtjänst premieras. Det behövs också generella kompetensutvecklingsinsatser för att lyfta det svenska skolväsendets alla lärare. Miljöpartiet satsar på en generell kompetens- och löneutveckling. På så sätt använder vi karriärtjänsterna som draglok i en positiv löneutveckling samtidigt som vi säkerställer att en allmän kompetens- och löneutveckling kommer hela kåren till del. Finansiering framgår i anslagsmotiv för utgiftsområde 16.

Förskollärare och fritidspedagoger

Miljöpartiet anser att rekryteringsunderlaget för karriärtjänsterna måste breddas. Det är orimligt att så stora lärargrupper lämnas utanför på det sätt som är fallet i regeringens reform. Det är positivt att regeringen i sin budgetproposition för 2014 (prop. 2013/14:1) aviserat att man avser att utreda hur förskollärarna ska omfattas av karriärreformen. Miljöpartiet finner det vara en självklarhet att förskollärare ska kunna utnämnas till utvecklingslärare (jämför regeringens förstelärare) eller lektorer. Förskollärarna har i regel en gedigen utbildningsbakgrund, och mot bakgrund av att förskolans pedagogiska upp-

drag stärkts är det orimligt att inte förskollärare kan söka karriärtjänster. Vidare ska fritidspedagoger ha möjlighet att bli utvecklingslärare, det vill säga det som i regeringens reform kallas förstelärare. Fritidspedagogerna har ett viktigt pedagogiskt uppdrag, skickliga fritidspedagoger måste uppmuntras att stanna i yrket. Elever i fritidshem har rätt att möta engagerade och kompetenta pedagoger. Vad som här har anförts om att förskollärare och fritidspedagoger ska ha möjlighet att få karriärtjänster bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Lektorernas forskningsanknytning

För att stärka lektorernas forskningsanknytning bör en fjärdedel av tjänsten ägnas åt forskning. Forskningsarbetet kommer det övriga kollegiet till del eftersom det i lektorsuppdraget ligger att handleda andra lärare inom ämnesområdet. Lektorerna utgör genom sin kontakt med universitetsvärlden en brygga mellan akademien och den lokala skolan. Samtidigt är det viktigt att lektorns huvudsakliga verksamhet i allt väsentligt är själva undervisningen. Därför finner Miljöpartiet det rimligt att lektorn använder en fjärdedel av sin tjänst till forskning. Det är en rimlig avvägning mellan skolans ordinarie verksamhet och forskningsuppdraget. Vad som här har anförts om att lektorernas forskningsanknytning ska stärkas bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Allmändidaktik, pedagogik och utbildningsvetenskap

En konsekvens av regeringens förslag är att forskningsmeriter för lektorer endast avser ämnesdidaktik eller ämne som kan hänföras till ett undervisningsämne. Miljöpartiet anser att det är en för snäv tolkning. Även forskningsmeriter i allmändidaktik, pedagogik, utbildningsvetenskap eller till dem angränsande forskningsområden ska vara behörighetsgivande till lektorstjänsterna. Den utbildningsvetenskapliga kunskapen tillämpas i alla ämnesområden, därför är det av stort värde för undervisningen att skolhuvudmännen har tillgång till aktuell forskning inom dessa områden. Vad som här har anförts om forskningsmeriter inom allmändidaktik, pedagogik och utbildningsvetenskap bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

En tydligare process

Skolverket har angivit kriterier som ska uppfyllas för att lärare ska ha möjlighet att erhålla en karriärtjänst. De har också beskrivit villkoren för ansökningsförfarandet. Miljöpartiet anser att regelverket i båda dessa fall behöver tydliggöras. Några huvudmän har uttryckt oro för att den statliga medfinansieringen med tiden ska upphöra. Denna farhåga har gjort att en del huvudmän inte ansökt om statsbidrag, reformen har således inte genomförts helt och fullt. Om läraryrket på lång sikt ska stärkas kan inte karriärtjänsternas finansiering ryckas ifrån huvudmännen. Av den anledningen anser Miljöpartiet att statens ambition om långsiktig medfinansiering måste tydliggöras. Vad som

Fel! Okänt namn på

här har anförts om riktlinjer för karriärtjänsterna samt statens finansiering ska riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Lärarprofessionen

För att lärarnas status ska lyftas måste lärarkåren få möjlighet att utveckla sin profession. Om myndigheter och politiker ger lärarna tillit, och om lärarna får verka i frihet och under förtroendefulla villkor, kommer yrkets attraktionskraft att öka.

En fungerande lärarlegitimation

Lärarlegitimationens existens är ytterst till för att skydda skolans elever. Varje elev har rätt att i klassrummet möta kompetenta och behöriga lärare. En legitimation för lärare är ett sätt att säkerställa att eleverna möter lärare med rätt kompetens och behörighet.

En annan effekt är att lärarprofessionen stärks då den skyddas genom en legitimation. Om reformen hade införts på ett omdömesgillt sätt hade den kunnat ligga till grund för en skola som präglas av högt förtroende för lärarnas profession. Miljöpartiet är bekymrat över regeringens utomordentligt slarviga behandling av legitimationsfrågan. Det har slarvats med allt ifrån behörighetsregler, introduktionsperiod och planering till organisation och finansiering.

Historik

Hösten 2010 lämnade regeringen en proposition till riksdagen om införande av legitimation för lärare (jfr prop. 2010/11:20). Men redan från början saknade reformen tillräcklig finansiering. Innan riksdagens första beslut om legitimationens införande visade Skolverket att minst 40 000 lärare skulle behöva komplettera sin utbildning för att få rätt behörighet. Också lärarnas fackliga organisationer framförde kritik mot reformens bristande finansiering. Regeringen ignorerade kritiken och sedermera uppstod de problem som många befarade. Miljöpartiet anmälde regeringens hantering av legitimationsreformen till riksdagens konstitutionsutskott, som också de riktade kritik mot regeringen (jfr bet. 2011/12:KU20). Sedan dess har regeringens slarv fortgått. Reformen har skjutits upp, riksdagens uppmaning om att regeringen bör redovisa tydliga planer för finansiering har ignorerats. Regeringen har gång på gång tvingats skjuta upp reformen och man har vid flera tillfällen varit tvungen att justera den. Miljöpartiet anser att lärarlegitimationen är en viktig del av arbetet med att stärka lärarprofessionen. Därför presenteras här flera förslag syftande till att rädda legitimationsreformen.

Finansiering

Lärarlegitimationsreformen saknar tillräcklig finansiering. Miljöpartiet vill att regeringen presenterar en rimlig finansieringsplan. För att det ska vara möjligt

måste det klarläggas vilka kostnader som är förenade med reformen och hur ansvaret för kostnaderna ska fördelas mellan stat, huvudman och den enskilde läraren. Miljöpartiet anser att kostnaderna i så liten utsträckning som möjligt ska vältras över på huvudmän och enskilda lärare. I arbetet med framtagandet av en rimlig finansieringsplan bör Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samt Friskolornas riksförbund vara delaktiga. Vad som här har anförts om att en rimlig finansieringsplan för legitimationsreformen ska upprättas bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

En legitimation som omfattar fler

Lärarlegitimationen finns för att kvaliteten i skolans undervisning ska säkras. All pedagogisk personal med ansvar för undervisning bör därför omfattas av legitimationen. Idag är modersmålslärare, lärare i yrkesämnena, lärare i vissa orienteringskurser och individuella kurser i kommunal vuxenutbildning undantagna från kravet på lärarlegitimation. Fritidspedagogerna omfattas inte av legitimationsreformen. Lärare i fritidshem med ämnesbehörighet omfattas av reformen och får behörighet i skolämnena. Behovet av välutbildad personal är inte mindre i fritidshemmen än i andra skolformer. Fritidspedagoger bör därför helt och fullt omfattas av legitimationsreformen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

En fungerande introduktionsperiod

En nyutexaminerad lärare ska genomgå en introduktionsperiod om ett år. Men ansvaret att hitta en anställning som fungerar som introduktionsperiod vilar i hög grad på den nyexaminerade läraren. En undersökning från Lärarförbundet visar att så många som 40 procent av de nyutexaminerade lärarna inte finner någon introduktionsplats. Miljöpartiet anser att staten i samverkan med lärarutbildningarna bör ta ett större ansvar för lärarnas introduktionsperiod. Vad som här har anförts om lärarnas introduktionsperiod bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Lärarlyftet III

Ungefär hälften av grundskolans lärare, och en tredjedel av lärarna i gymnasiet, saknar rätt behörighet för det ämne eller den årskurs de undervisar i. Lärarlegitimationsreformen är ett tydligt exempel på hur stort behovet av behörighetsgivande kompletteringsutbildning är då uppskattningar, innan reformens införande, gav vid handen att över 40 000 lärare saknade rätt behörighet för det ämne eller den årskurs läraren då undervisade i. Genom Lärarlyftet II, som finansieras av statsbidrag, får lärare möjlighet till kompletterade och behörighetsgivande utbildning.

Enligt riksdagens utredningstjänst har cirka 7 500 personer genomgått, eller ska genomgå, Lärarlyftet. Mot bakgrund av att behovet av behörighetsgivande och kompletterande utbildning är stort är Lärarlyftet i sin nuvarande form inte av tillräcklig omfattning. Lärarlyftet II är ett tidsbegränsat projekt och avslutas redan 2016. Det bör även fortsättningsvis finnas en möjlighet för

Fel! Okänt namn på

lärare att komplettera och bredda sin behörighet. Därför satsar Miljöpartiet på att Lärarlyftet får en fortsättning under namnet Lärarlyftet III. Finansiering för detta återfinns i anslagsmotionen för utgiftsområde 16. Vad som här har anförts om Lärarlyftets fortsättning bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Kontinuerlig utvärdering

Regeringen har konsekvent varit alldeles för optimistisk beträffande finansiering och planering. Hela reformen riskerar att tappa sin trovärdighet på grund av alla turer runt dess införande. Reformen är ett lapptäcke av bestämmelser, övergångsregler och undantag. Det gör att det skapas osäkerhet, och reformens legitimitet skadas. Snåriga behörighetsbestämmelser skapar oklarhet. Miljöpartiet kräver kontinuerlig uppföljning och utvärdering av reformen. Frågan om lärarlegitimationen är alldeles för viktig för att slarvas igenom på det sätt som hittills varit fallet. Inget ytterligare moment i reformen bör heller sjösättas utan att föregående moment varit föremål för utvärdering. Vad som här har anförts om utvärdering av legitimationsreformens fortsatta implementering bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Kollegialt lärande

Kollegialt lärande är en metod för kompetensutveckling där kollegor tillsammans analyserar och utvärderar sin undervisning. Att lärarna ägnar sig åt den här sortens fortbildning har visat sig vara effektivt för elevernas kunskapsutveckling. Miljöpartiet anser att lärarna bör få bättre förutsättningar att tillämpa kollegialt lärande. Därför behöver kunskaper som finns på området komma huvudmännen till del. Miljöpartiet anser att Skolverket ska administrera en fortbildningsinsats syftande till att sprida kunskapen om hur kollegialt lärande lokalt kan användas. Detta ska riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Stockholm den 6 september 2013

Jabar Amin (MP)

Agneta Börjesson (MP)

Magnus Ehrencrona (MP)

Maria Ferm (MP)

Agneta Luttröpp (MP)

Tina Ehn (MP)

Peter Eriksson (MP)

Jan Lindholm (MP)